

Szerzői jog, szerzői jogi törvény, digitalizálás

2010

Témavezető:
Dr. Boda István
tanszékvezető

Készítette:
Fazekas-Paragh Judit Éva
Informatikus könyvtár szak

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék	Hiba! A könyvjelző nem létezik.
I. A szerzői jog története	3
I. 1. Bevezető.....	3
I.2. Nemzetközi Történeti áttekintés	4
I. 3. Magyarországi történeti áttekintés	9
II. Szerzői jog Magyarországon napjainkban	17
II.1 A szerzői jog	19
II.2 Közös művek	20
III. SZEMÉLYHEZ FŰZŐDŐ JOGOK	21
III.1 A mű nyilvánosságra hozatala.....	21
III.2 A név feltüntetése.....	21
III.3 A mű egységének védelme	22
III.4 A személyhez fűződő jogok gyakorlása.....	22
III.4 Vagyoni természetű jogosultságok	24
IV. Szabad felhasználás	28
IV.1 Nyilvános könyvtárak haszonkölcsönzése	30
V. Elektronikus publikáció	31
V.1 Digitális publikációk típusai	32
V.2 Az elektronikus publikációk dokumentum típusok szerint.....	33
V.3 Az elektronikus publikációk megjelenési mód szerint.....	33
V.4 Elektronikus publikációk formátumai.....	34
VI. Digitalizálás, digitális könyvtár	34
VI.1 Egy elektronikus könyvtár jellemzői	36
VI.2 Google Books.	37
VII. Szerzői jogvédő szervezetek	41
VII.1 Reprográfiai jogdíj.....	42
VII.2 A hangfelvételek sugárzás útján és más módon történő nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel előállítói jogdíjak ("sugárzási jogdíj")	43
VII.3 Audiovizuális művek sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánossághoz közvetítése után fizetendő jogdíj.....	44
VIII. Záró gondolatok	46
Irodalomjegyzék	48

I. A szerzői jog története

I. 1. Bevezető

Kortól, időtől függetlenül a szerzők, mecénások keresték a módját, hogyan tudnák ellenőrizni műveik másolását, használatát. Legjobb eszköznek a hozzáférés korlátozása bizonyult, így sikerült megakadályozni az engedély nélküli másolatok készítését.

A technikai vívmányok és az emberi jogok fejlődésével az igények átalakultak. Az információs társadalomnak a fő célja, a korlátlan és gyors információhoz való jutás lett. Ezzel szemben áll a szerzőnek az az igénye, hogy kizárólagos joga legyen szellemi terméke felett. A szerzői jogi törvény ezen áthidalhatatlannak tűnő ellentéteket próbálja meg összehangolni.

A szerzői jog vagy copyright (mint ahogy a neve is erre enged következtetni) az angolszász világból ered. Az Egyesült Államokban és Angliában formálódott meg elsőként a copyrightra való igény. Történetileg az ipari forradalomhoz nyúlik vissza.

Az iparosodással a korszerű nagy példányszámot előállító nyomdák fejlődésével (szélesebb társadalmi réteg számára elérhető dokumentumok) vált egyértelművé, hogy az alkotók munkáit valamilyen módon védeni kell a visszaélésektől.

A copyright kizárólagos jogot biztosít meghatározott időre a szerzőknek vagy tulajdonosoknak, ezzel védi az egyedi alkotásokat. A védelem alá tartozó munkák nagyon sokrétűek lehetnek ilyenek, például: az irodalmi művek, filmek, zenei művek, festmények, szobrok, hangfelvételek, szoftverek, előadások, rádióműsorok, televízió műsorok stb. Elvárható, hogy a mű egyértelműen utaljon a szerző személyére, a mű és a szerző azonosítható legyen.

A szerzői jognak célja az oktatás, a kutatás, a művelődés támogatása és az információhoz való hozzáférés biztosítása a hatályos jogi kereteken belül az alkotó munkájának védelmével.

I.2. Nemzetközi Történeti áttekintés

Az ókorban és a középkor első felében az alkotók legfeljebb anyagi és erkölcsi megbecsülést kaphattak, de szerzői jogi védelemről nem beszélhetünk, sőt ezekben a korszakokban gyakori volt a művek plagizálása (plágium: szellemi alkotás részleges vagy teljes lemásolása és saját néven való megjelentetése). A modern szerzői jog a középkor végén a papírgyártással és a nyomdászattal együtt jelent meg. Eleinte a nyomdaiparosok érdekeiben hozott uralkodói privilégiumok formájában. Ez nem a szerzői érdekeket, hanem a könyvnyomtatásban való vállalkozói részvételt próbálta előre mozdítani. Később ezeket felváltják a kiadói és színházi privilégiumok.

Stuart Anna Statútuma ¹

A 16. századtól Angliában a nyomdászok egy kollektív szervezetbe a Nyomdászok Szövetségébe (Stationers' Company) tömörültek. Ebben az időben csak nekik volt joguk törvényesen könyvet nyomtatni illetve ők döntötték el, hogy milyen műveket adnak ki. Ez annyit jelentett, hogy a nyomdászok szövetségének monopol helyzete volt egészen 1694-ig amikor az angol parlament nem újította meg ezen privilégiumukat. A frissen alakult kormány elfogadta az első szerzői jogi törvényt Stuart Anna Statútumát melynek teljes neve a következő "An Act for the Encouragement of Learning, by vesting the Copies of Printed Books in the Authors or purchasers of such Copies, during the Times therein mentioned". (Törvény a

¹ Statutum of Anna. http://en.wikipedia.org/wiki/Statute_of_Anne

tanulás ösztönzésére, ami átruházza a szerzőkre vagy azokra, akik megvásárolták a kiadás jogát a törvényben meghatározott időintervallumon belül.)A törvénynek a rövid címe *Copyright Act 1709*, de maga a törvény csak 1710-ben került bevezetésre.

Ez a törvény az oktatás támogatására született, a szerzők, és tulajdonosok birtokába helyezi a nyomtatott könyvek felhasználási jogát. Ez a világ első copyright jogszabálya, amely jogot biztosított a szerzőknek és bevezette, a nyomtatott művek felhasználóinak védelmét. A kiadók így kevésbé tudták korlátozni a felhasználást. A szerzők javára 14 éves utánnomási tilalmat adott, amely jogot természetesen átengedhettek, de az utánnomási időintervallum lejártával újabb 14 évre őket illette.

Ebben a törvényben jelenik meg a kötelese példány fogalma, ugyanis a törvény kimondja hogy kilenc darab másolatot kell a következő kilenc könyvtárnak juttatni (minden könyvtárat egy-egy másolat illet meg) Királyi Könyvtár, Oxfordi Könyvtár, Cambridge-i Könyvtár, a St. Andrews-i, Glasgowi, Edinburghi és Aberdeeni egyetemek könyvtárainak, Sion College-nak és a Faculty of Advocatesnek, ezt a listát 1801-ben kibővítették a Trinity College-dzsal és a Kings Inns-el (Dublinban).

Franciaország ²

A forradalom előtti Franciaországban hivatalos cenzoroknak és a szerzőknek kellett jóváhagyniuk a kiadást a kiadóknak királyi jóváhagyást kellett kérniük mielőtt egy könyvet kiadhattak volna. A királyi privilégium biztosította hat évre az adott kiadónak a kiadás kizárólagos jogát, amit természetesen meg lehetett hosszabbítani. 1761-ben a királyi tanács átruházta a privilégiumokat a szerzőkre és azok örökösire. 1777-ben megreformálták a királyi privilégiumokat a szerzők minimum tíz évre vagy életük végéig rendelkeztek saját munkájuk felett természetesen csak

² History of copyright. http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright

akkor ha nem adták el a kiadóknak a kiadás jogát, ha ezt nem tették meg akkor örökölhető volt a szerzői jog és a szerző saját maga publikálhatta(adhatta ki) művét.

A francia forradalom után egy vitát követően a Comédie-Française kizárólagos jogot szerez minden drámai mű bemutatására, de ezt a kiváltságot 1971-ben a Nemzetgyűlés eltörölte. Úgy határozott, hogy bárkinek joga van színházat nyitni és ott minden olyan darabot játszani aminek a szerzője már öt éve meghalt mivel ezen darabok köztulajdon részét képezik. Ez a törvény minden irodalmi alkotásra igaz a szerzőt megilletik a kizárólagos jogok életében, de halála után öt évvel a köztulajdon részévé válik.

1793-ban új törvény született, amely a szerzők, zeneszerzők és művészek részére kizárólagos jogot biztosított a munkáikra, ami kiterjedt az örökösöikre is a szerző halála után 10 évig. Minden szerzőnek kötelezpéldányt kell adnia a Bibliothèque Nationale (azaz a Francia Nemzeti Könyvtárba). A 19. századi újságírók az 1793-as törvényt utilitáriusnak és „egy jótékonyági támogatásnak a társadalomtól”- inak jellemezték.

USA³

Stuart Anna Statútuma nem volt érvényes az amerikai gyarmatokra, mivel a gyarmatok gazdasága leginkább agráripari volt így nem élveztek elsőbbséget a szerzői jogi kérdések egészen 1783-ig. 1783-ban petíciót adott be szerzők egy csoportja hogy nyomást gyakoroljon a kongresszusra amit ekkor még 13 állam küldöttei alkottak.

Nekik nem volt felhatalmazásuk, hogy törvényileg szabályozzák az államokban a szerzői jogokat, de felkérték minden államot hogy tegyenek meg mindent annak

³ History of copyright. http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright

érdekében, hogy a szerzők jogilag védve legyenek. 1786-ra minden államban Delawaret kivéve volt szerzői jogi törvény.

1790-ben a kongresszus megalkotott egy szerzői jogi törvényt, amely minden államra vonatkozott ebben a mű elkészültétől számított 14 évre határozták meg a védelmi időt, amit még 14 évre meg lehetett hosszabbítani ezen törvényt már a térképekre és térképészeti alkotásokra is kiterjesztették. Ebben az időben csak akkor részesültek a művek szerzői jogi oltalomban, ha bejegyezték azokat az állami szerzői jogi irodában, ha ez nem történt meg a mű a köztulajdonát képezte.

Berni Egyezmény⁴

Az 1886-os berni egyezmény a szerzői jog nemzetközi jellegét erősíti. Nemzetközi szabályozást vezetnek be és megemelik 50 évre a védelmi időt természetesen a mű keletkezésétől számítva. A berni egyezménnyel vált biztosítottá a szerző jogi védelem minden műre. Így azokra a művekre is érvényes lett, amiket nem vettek jegyzékbe. Amint a mű rögzítve lett a szerzője rendelkezett az összes kizárólagos joggal fölötte.

A berni egyezményt 1971-ben módosították, ahol meghatározták a védelemben részesülő és abból kizárható műveket. Kimondja hogy a szerző halála után ötven évvel veszti hatályát a szerzői jogi törvény kivéve a fényképészeti (a mű elkészülésétől számított huszonöt évben állapították meg a szerzői jog lejártát) és a filmművészeti (a film elkészülésétől vagy bemutatásától számított ötven évben állapították meg a szerzői jog lejártát) alkotások. A Berni Egyezményt jelenleg 163 ország írta alá (Magyarország 1922-ben), és ez folyamatosan bővül. A berni egyezményhez az Egyesült Államok csak 1988-ban csatlakozik, mivel nem rendelkezik a morális jogok felett. A berni egyezménynek köszönhetően minden

⁴ History of copyright. http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright

szerező állam elismerte a másik nemzet által létrehozott mű szerzői jogát, és ennek megfelelően terjeszti, szolgáltatja.

WIPO⁵

World Intellectual Property Organization (Szellemi Tulajdon Világszervezete)
1967-ben alapította az ENSZ ezt a speciális ügynökséget, melynek fő feladata az államközi együttműködés előmozdítása és koordinálása a szellemi tulajdon védelmének területén. 184 tagországa van természetesen Magyarország is a tagok között található. 1996-ban egy nemzetközi szerző jogi szerződést kötöttek a tagországok, amely kimondja hogy a számítógépes programok és az adatbázisok válogatottságát a szerzői jog védelme alá kell vonni.

WIPO Copyright szerződést az Amerikai Egyesült államok implementálta a jogrendszerébe Digital Millennium Copyright Act-ként (DMCA). 2000-ben az Európai Tanács is jóváhagyta a szerződést és implementálta jogrendszerébe.

TRIPS (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights)⁶

A Szellemi Tulajdonjogok Kereskedelmi Vonzatairól szóló Megállapodás (TRIPS) a WTO(World Trade Organization) tagállamai közötti megállapodás, amely megköveteli a szellemi tulajdonjogok védelmét és érvényesítését. Az 1995. január 1-től hatályos TRIPS megállapodás mind a mai napig a legszélesebb körű szellemi tulajdonnal kapcsolatos megállapodás.

A WTO tagállamai folyamatosan valósítják meg a TRIPS előírásait, miközben olyan új intézkedéseket is mérlegelnek, amelyekkel a TRIPS megállapodást jobban alkalmazhatják a digitális gazdaság világára.

⁵WIPO <http://www.wipo.int/portal/index.html.en>

⁶ TRIPS http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/trips_e.htm

I. 3. Magyarországi történeti áttekintés

„Írói tulajdon alatt értjük mindazon jogokat, melyek a szerzőt művéhez illetik: nevezetesen a mű gépleges sokszorosításának és közrebocsátásának, valamint az abból származó anyagi haszon és írói hírnév kizárólagos élvezeteinek jogát. Mely címen alakulnak e jogok, aziránt igen eltérnek a jogászok nézetei. Legtöbben a tulajdont tekintik annak, mégpedig vagy a munkában foglalt gondolatok, vagy azon idom tulajdonát, melyben a szerző azokat kifejezte.

A szerzői jognak tulajdoni minőségét sokan kétségbe vonják, mert - úgymond - nem bír a tulajdon kellékeivel, miután a) a gondolat fölött, ha egyszer nyilvánított, abszolút lehetetlenség kirekesztőleg hatalmat gyakorolni, hiányzik tehát minden harmadik kizárásának joga (jus excludendi tertii); b) az eszmék tulajdoni keresettel (rei vindicatio) vissza nem szerezhetők; c) a szerző azoknak tulajdonát magát kizárólag át nem ruházhatja másra.”⁷(

1793-ban Takács Ádám gyóni református pap panasszal járult a helytartó tanács elé. Paczkó Ferenc pesti nyomdásznál adta ki beszédeinek egy gyűjteményét, amiből szeretné kiadni a második kötetet is, de a nyomdász nem akarja, mivel Landerer Mihály (pesti nyomdász) utánnymatot akar belőle készíteni. Utóbbinak megtiltását kérte. A panaszra a magyar hatóságok szokatlanul gyorsan reagáltak és 1793-ban kihirdették a királyi rendeletet, amely az általános utánnymást betiltotta.

„Végre 1793-ban a kiváltságolt munkák védelme a kiváltság nélküliekre is kiterjesztetett, habár az általános utánnymási tilalom csak királyi rendeletben mondatott ki, mely rendelet a mindjárt előadandó esetnek köszöni eredetét.”⁸

(Nógrádi Lapok 1874, Mikszáth Kálmán: Az írói tulajdonról)

⁷ Nógrádi Lapok 1874, Mikszáth Kálmán: Az írói tulajdonról

1884. évi XVI. Törvény

Az 1884. évi XVI. törvény, amely az első magyar szerzői jogi törvény Arany László kezdeményezésre Apáthy István előterjesztésével jött létre. A törvény minden részletre kitér így korszerűnek, sőt abban az időben előremutatónak nevezhetjük, a polgári igények kielégítését célozta meg. Az adott kor minden művészeti ágat lefedi a törvény, mint például fényképészet, térképék, mértani építészeti rajzok, képzőművészeti alkotások (rajz, metszet, festés, szobrászat), színművek, stb. A védelmi időt a szerző halálától számított 50 évben állapította meg (Minden műre vonatkozóan)., **1. §** Az írói mű gépi többszörözése, közzététele és forgalomba helyezése, a jelen törvény által meghatározott védelmi időn belül, a szerző kizárólagos jogát képezi. Ha a műnek több szerzője van és az egyes szerzők részei el nem különíthetők: ellenkező megállapodás hiányában, a mű többszörözésére, közzétételeire és forgalomba helyezésére, a többieknek előzetesen adandó kárpótlás mellett, a szerzők mindegyike feljogosítottnak tekintendő. A kárpótlást a bíróság, esetleg szakértők meghallgatása mellett, a fennforgó körülmények alapján határozza meg. (29. §) Arra, hogy a műhöz nevét adja, akarata ellenére, a szerzők egyike sem kötelezhető. Ha a szerzők részei elkülöníthetők, az elkülöníthető részek mindegyikének többszörözéséhez, közzétételeéhez és forgalomba helyezéséhez, az illető szerző beleegyezése szükséges.”

11. § A mennyiben az alábbi §-ban eltérő intézkedések nem foglaltatnak, a védelem, melyet jelen törvény a szerzői jog bitorlása ellen biztosít, a szerző egész életére és annak halála után még 50 esztendőre terjed.

12. § A szerzőtársak által közösen készített műnél, a védelmi idő azon szerzőtárs halálától számítandó, aki a többi túlélte.”

1921. évi LIV. Törvény

Az 1921. évi LIV. Törvény, amely a korábbi jogszabályt a Berni Uniós Egyezményhez igazította, hogy az megfeleljen a csatlakozási feltételeknek. „**80. §** A jelen törvény életbelépésével a szerzői jogról szóló 1884:XVI. törvénycikk rendelkezései hatályukat veszítik. A jelen törvény rendelkezései - a 81-87. §-okban foglalt korlátozásokkal és kivételekkel - az életbelépése előtt keletkezett művekre is alkalmazást nyernek.

81. § Valamely mű többszörísítésére szolgáló különös eszközök és készülékek (szedések, minták, lapok, kövek, töm öntvények, formák, negatívok stb.), ha a jelen törvény életbelépése előtt jogosan keletkezett, a jelen törvény életbelépésétől számított négy éven át példányok előállítására szabadon használhatók.

Ily eszközöknek és készülékeknek a jelen törvény életbelépése előtt jogosan megkezdett előállítása befejezhető és az ily eszközök és készülékek példányoknak előállítására ugyancsak a jelen törvény életbelépésétől számított négy éven át szabadon használhatók. Az igazságügy miniszter, a vallás- és közoktatásügyi miniszter és a kereskedelemügyi miniszter az e §-ban említett eszközök és készülékek bemutatására rendelettel határidőt szabhatnak. A jelen törvény életbelépése előtt vagy az előbbi bekezdések értelmében jogosan előállított példányok szabadon terjeszthetők.”⁸

1969. évi III. törvény

Annak ellenére, hogy a harmadik szerzői jogi törvényünk nem egy demokratikus jogállamban született, korszerű és a nyugati normákat követő szerzői jogi törvény lett. Megalkotásánál figyelembe vették a korabeli nemzetközi jogfejlődéseket és a technikai erőforrások változatosságát, habár Magyarországon ebben az időben állami cenzúra lehetetlenítette el a nem párthű alkotókat. „Adottság volt a központi devizagazdálkodás, a művek megrendelőinek, felhasználóinak, terjesztőinek

⁸ Szjt. 1921. 7. fejezet 8.bekezdés

állami monopolhelyzete. Csak egy-egy rádió és televízió, zeneműkiadó, hangfelvétel-előállító, filmforgalmazó, területi kizárólagossággal szervezett mozi üzem vállalat, könyvterjesztő, tucatnyi külön profilú könyvkiadó, gyakorlatilag két-három filmgyártó, koncertszervező működött. Még a zenét széles körben felhasználó állami és szövetkezeti vendéglátóipar is területi hierarchiában szervezett volt. Ilyen körülmények között a szerzőtől megszerzett előadási, kiadási jogok nem váltak a vagyoni forgalom tárgyaivá, hanem a műveket mindig maga a jogszerző használta fel államilag meghatározott feladatait teljesítve.”⁹ A mecénás szerepét az állam töltötte be, így tudta a tartalom fölötti kontrollt gyakorolni. Jelentős állami támogatásban részesült a könyvkiadás, a filmgyártás viszont ezért cserében csak a vezetésnek tetsző és a vezetés által cenzúrázott művek jelenhettek meg. Ebben az időben az alkotóművészek jogi védelme sokkal erősebb volt, mint napjainkban. A hatalom gyengülésével egy újfajta kép alakult ki. Sokszepplőssé vált a kulturális piac, megnőtt a kínálat és sokkal többfajta lett a kereslet, újfajta igények kielégítését kellett megcélozni. Kulturális versengés következett be, ahol tisztességtelen játszmák zajlottak. A társadalom szerzői jogi jogtudat gyengült, visszaesett a végrehajtás hatékonysága is. Az állami támogatást felváltották a köz- és magánalapítványok, amelyek bizonytalanabbak voltak viszont sokkal demokratikusabbak, a cenzúra megszűnt.

1971-ben Magyarország aláírta az Egyetemes Szerzői Jogi Egyezményt, 1994-ben a Római egyezményt, 1998-ban a WIPO szerzői jogi szerződését és csatlakoztunk a TRIPs-hez.

Időközben új problémák merültek fel a technológiai fejlődéssel mindenki számára elérhetővé vált az információ, az internet és az elektronikus dokumentumok megjelenésével és elterjedésével új szabályozásokat kellett bevezetni. A probléma megoldására 1996-ban a Szellemi Tulajdon

⁹ Szjt pp.7.

Világszervezete (WIPO) égisze alatt két nemzetközi szerződés jött létre: a Szerzői Jogi Szerződés és az Előadásokról és hangfelvételekről szóló szerződés, amelyeket a nemzetközi sajtó "internetszerződéseknek" nevezett el. E szerződések tisztázzák, hogy a Berni Uniós Egyezmény az on-line tevékenységekre is kiterjed, és a technológiai változásokat figyelembe véve határozzák meg a szerzők és egyéb jogosultak jogait.

1999. évi LXXVI. Törvény

„A technikai fejlődéssel lépést tartó, korszerű szerzői jogi szabályozás meghatározó szerepet tölt be a szellemi alkotás ösztönzésében, a nemzeti és az egyetemes kultúra értékeinek megóvásában; egyensúlyt teremt és tart fenn a szerzők és más jogosultak, valamint a felhasználók és a széles közönség érdekei között, tekintettel az oktatás, a művelődés, a tudományos kutatás és a szabad információhoz jutás igényeire is; gondoskodik továbbá a szerzői jog és a vele szomszédos jogok széles körű, hatékony érvényesüléséről. Az Országgyűlés e szempontokra figyelemmel - a nemzetközi jogfejlődés eredményeinek követése, valamint szerzői jogunknak az Európai Közösség irányelveivel való további összeegyeztetése érdekében is - a következő törvényt alkotja:”¹⁰ A törvény védelme alá tartozik az irodalom, tudomány és a művészet minden alkotása függetlenül attól hogy a törvény külön kitér-e rá. Hatálya csak az állam területén belül érvényes vagy ha a szerző magyar állampolgár vagy ha nemzetközi szerződés védi. A magyar jogszabályok szerint külföldi szerző műve csak akkor védett ha először Magyarországon jelenik meg. A törvény védi az adatbázisokat, melyeket gyűjteményes műveként kezel, aminek elemeire nem de szerkesztési formájára kiterjed a szerző jogi törvény. „**18. § (1)** A szerző kizárólagos joga, hogy a művét többszörözze, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Többszörözés:

¹⁰ Szt, 1999. LXXVI. Törv. Bevezetése

a) a mű anyagi hordozón való - közvetlen vagy közvetett - rögzítése, bármilyen módon, akár véglegesen, akár időlegesen, valamint

b) egy vagy több másolat készítése a rögzítésről.

(2) A mű többszörözésének minősül különösen a nyomtatással megvalósuló mechanikai, filmes vagy mágneses rögzítés és másolatkészítés, a hang- vagy képfelvétel előállítás, a sugárzás vagy a vezeték útján a nyilvánossághoz történő közvetítés céljára való rögzítés, a mű tárolása digitális formában elektronikus eszközön, valamint a számítógépes hálózaton átvitt művek anyagi formában való előállítása. Az építészeti alkotások esetében többszörözés a tervben rögzített alkotás kivitelezése és utánépítése is.” (1999. évi LXXVI. Törvény)

A könyvtárakra a következő kitételek érvényesek, saját példányról archiválás végett készíthető másolat, a nyilvános könyvtárak (1997.évi CXL. Törvény alapján minisztériumi nyilvántartásba vételükkel nyerik el e státuszt) a mű példányait szabadon haszonkölcsönbe adhatják, viszont ez a szoftverekre és számítástechikai eszközökre nem vonatkozik. A szabad felhasználású példányok másolatai kizárólag könyvtárközi kölcsönzéssel terjeszthetőek. (Magan célú másolás a szoftverekre nem vonatkozik) „**34. §** (1) A mű részletét - az átvevő mű jellege és célja által indokolt terjedelemben és az eredetihez híven - a forrás, valamint az ott megjelölt szerző megnevezésével bárki idézheti.

(2) Nyilvánosságra hozott irodalmi vagy zenei mű részlete, vagy kisebb terjedelmű ilyen önálló mű iskolai oktatási célra, valamint tudományos ismeretterjesztés céljára a forrás és az ott megjelölt szerző megnevezésével átvehető. Átvételnek minősül a mű olyan mértékű felhasználása más műben, amely az idézést meghaladja.

(3) A (2) bekezdésben említett átvevő mű többszörözéséhez és terjesztéséhez nem szükséges a szerző engedélye, ha az ilyen átvevő művet az irányadó jogszabályoknak megfelelően tankönyvvé vagy segédkönyvvé nyilvánítják, és a címdalán az iskolai célt feltüntetik.

35. § (1) Magáncélra bárki készíthet a műről másolatot, ha az jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja. E rendelkezés nem vonatkozik az építészeti műre, a műszaki létesítményre, a szoftverre és a

számítástechnikai eszközzel működtetett adattárra, valamint a mű nyilvános előadásának kép- vagy hanghordozóra való rögzítésére.

(2) Teljes könyv, továbbá a folyóirat vagy a napilap egésze magáncélra is csak kézírással vagy írógéppel másolható.

(3) Nem minősül szabad felhasználásnak - függetlenül attól, hogy magáncélra történik-e -, ha a műről számítógéppel, illetve elektronikus adathordozóra mással készíttetnek másolatot.” (1999. évi LXXVI. Törvény)

A szerzői jogi törvényt négyszer módosították hatályba lépése óta hogy az EUs jogszabályokhoz könnyebb legyen harmonizálni. A szabad felhasználás kérdéskörére több pontosítás és megszorítás történt. „A módosítás egyrészt kizárja a szerzői jogi védelemből a sajtó pusztán tényekből vagy napi hírekből álló közleményeit. Más megközelítésben ez azt jelenti, hogy a tény- és híryanagot tartalmazó közlemények átvétele nem szabad felhasználásnak minősül, mivel a szerzői jogi védelem eleve nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre. A rendelkezés tágran értelmezi a „sajtó” fogalmát, vagyis magában foglalja mind az írott, mind pedig az elektronikus sajtót. Ezt azért lényeges hangsúlyozni, mert a sajtóról szóló 1986. évi II. törvény „sajtó”-fogalma a mai viszonyok között már nem túl korszerű. Másrészt a módosítás kimondja, hogy - a cél által indokolt terjedelemben, a forrás és a szerző nevének feltüntetésével - napi eseményekhez kapcsolódó, időszerű gazdasági vagy politikai témákról megjelentetett cikkek vagy e témákról sugárzott művek a sajtóban többszörözhetők és a nyilvánosságához közvetíthetők. Pontosításra kerültek a törvényben az átvétel feltételei: az átvétel csak az iskolai oktatásban való szemléltetés és tudományos kutatás céljára engedhető meg, csupán a cél által indokolt terjedelemben, és kizárólag akkor, ha az átvevő művet nem használják fel üzletszerűen. Az átvevő mű tankönyvként (segédkönyvként) való többszörözése és terjesztése szintén szabad felhasználás, feltéve, hogy az nem üzletszerűen valósul meg. Az üzletszerűség megítéléséhez az irányelv preambulának 42. pontja ad némi támpontot, amely szerint nem az érintett intézmény szervezeti formája és

finanszírozási rendje döntő ebben a kérdésben, hanem az általa végzett tevékenység tényleges sajátosságai.”

A „nyilvános könyvtár” kifejezés több olyan szakkönyvtárat kizárt a kedvezményezettek köréből akik nyilvános szolgáltatásokat végeznek nevükben ez mégsem szerepelt, ezért „nyilvános szolgáltatásokat nyújtó könyvtárak”-ra módosult az elnevezés. Módosultak a a sui generis védelme alatt álló adatbázisok területi feltételei. A „magyar állampolgárok”-at az „Európai Unió valamely tagállamainak állampolgára”-i váltották fel. „Belföld” helyett pedig az „Európai Közösség területe” kifejezés lépett életbe.

A 2005. évi CVIII. törvényben megállapításra kerültek a szerzői díjak kritériumai. A szerző kézjeggyével, sorszámmal ellátott, vagy a szerző által más módon megjelölt másolatokat eredetiként kell kezelni. Ez a törvény 2006. január 1-én lépett hatályba és az 1999-es törvényt bővíti ki, hogy megfeleljen az Európai Unió által meghatározott szerzői jogi törvénynek.

Innentől kezdve ezzel a törvénnyel fogok foglalkozni.

II. Szerzői jog Magyarországon napjainkban

A szerzői jog alatt azt értjük, hogy egy mű szerzőjének joga van műve bizonyos felhasználási módozatait engedélyeztetni vagy megtiltani. Az alatt az idő alatt, amíg egy mű szerzői jogi oltalom alatt áll, bizonyos, a szerző engedélye nélkül végrehajtott cselekmények az elkövető személy felelősségének megállapítását vonhatják maguk után.

Ez a törvény védi az irodalmi, tudományos és művészeti alkotásokat.

Szerzői jogi védelem alá tartozik - függetlenül attól, hogy e törvény megnevezi-e - az irodalom, a tudomány és a művészet minden alkotása. Ilyen alkotásnak minősül különösen:

1. az irodalmi (pl. szépirodalmi, szakirodalmi, tudományos, publicisztikai) mű,
2. a nyilvánosan tartott beszéd,
3. a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció (a továbbiakban: szoftver) akár forráskódban, akár tárgykódban vagy bármilyen más formában rögzített minden fajtája, ideértve a felhasználói programot és az operációs rendszert is,
4. a színmű, a zenés színmű, a táncjáték és a némajáték,
5. a zenemű, szöveggel vagy anélkül,
6. a rádió- és a televíziójáték,
7. a filmalkotás és más audiovizuális mű (a továbbiakban együtt: filmalkotás),
8. a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotás és annak terve,
9. a fotóművészeti alkotás,
10. a térképmű és más térképészeti alkotás,

11. az építészeti alkotás és annak terve, valamint az épületegyüttes, illetve a városépítészeti együttes terve,
12. a műszaki létesítmény terve,
13. az iparművészeti alkotás és annak terve,
14. a jelmez- és díszletterv,
15. az ipari tervezőművészeti alkotás,
16. a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis.

Ez nem kizárólagos felsorolás, csak a leggyakoribb műfajokat említi, így a technikai fejlődés során létrejövő műtípusokat is szerzői jogi védelem alá lehet helyezni anélkül, hogy a törvényt módosítani, kellene. Fontos változás az hogy megszünteti a rokonjog fogalmát ez a törvény illetve kibővíti fotóművészeti alkotásokkal, térképművel és más térképészeti alkotásokkal így ezek is szerzői műnek tekinthetők.

Szerzői műnek minősülhetnek az eredeti műből létrehozott másodlagos alkotások is. Megzenésítés, dramatizálás, színpadi darab regényként való átalakítása, megfilmesítés, fordítás esetén a műfordítások viszont ezeknek nincsenek pontosan körülhatárolható sajátosságai.

A szerzői jogi védelem az alkotást a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellege alapján illeti meg. A védelem nem függ mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől vagy az alkotás színvonalára vonatkozó értékítéllettől.

Nem tartoznak a törvény védelme alá a jogszabályok, az állami irányítás egyéb jogi eszközei, a bírósági vagy hatósági határozatok, a hatósági vagy más hivatalos közlemények és az ügyiratok, valamint a jogszabállyal kötelezővé tett szabványok és más hasonló rendelkezések.

A nyersfordításokon kívül a szerzői jogi oltalomból ki vannak zárva a jogszabályok, nyilvános határozatok, hatósági közlemények, ügyiratok, szabványok, egyéb kötelező rendelkezések, cégek belsőügyiratai, intézkedései, amelyek egy szervezet feladatszerű működése keretén belül keletkeznek.

A szerzői jogi védelem nem terjed ki a sajtótermékek közleményeinek alapjául szolgáló tényekre vagy napi hírekre.

Valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek.

A folklór kifejeződései nem részesülnek szerzői jogi védelemben. E rendelkezés nem érinti a népművészeti ihletésű, egyéni, eredeti jellegű mű szerzőjét megillető szerzői jogi védelmet.

Az előadóművészek, a hangfelvétel-előállítók, a rádió- és a televízió-szervezetek, a filmelőállítók, valamint az adatbázis-előállítók teljesítményei az e törvényben meghatározott védelemben részesülnek.

Olyan műre, amely először külföldön került nyilvánosságra, az e törvényben meghatározott védelem csak akkor terjed ki, ha a szerző magyar állampolgár, vagy ha a szerzőt nemzetközi egyezmény, illetőleg viszonyosság alapján a védelem megilleti.

Azokban a kérdésekben, amelyeket ez a törvény nem szabályoz, a Polgári törvénykönyv rendelkezéseit kell alkalmazni.

II.1 A szerzői jog

A szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta (szerző). Szerzői jogi védelem alatt áll - az eredeti mű szerzőjét megillető jogok sérelme nélkül - más szerző

művének átdolgozása, feldolgozása vagy fordítása is, ha annak egyéni, eredeti jellege van.

II.2 Közös művek

Több szerző közös művére, ha annak részei nem használhatók fel önállóan, a szerzői jog együttesen és - kétség esetén - egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat; a szerzői jog megsértése ellen azonban bármelyik szerzőtárs önállóan is felléphet.

Ha a közös mű részei önállóan is felhasználhatók (összekapcsolt művek), a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók. Az összekapcsolt művekből álló, együtt alkotott közös mű valamely részének más művel való összekapcsolásához az eredeti közös mű valamennyi szerzőjének hozzájárulása szükséges.

Az együttesen létrehozott műre (pl. nemzeti szabványra) a szerzők jogutódjaként azt a természetes vagy jogi személyt, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságot illeti meg a szerzői jog, amelynek kezdeményezésére és irányításával a művet létrehozták, és amely azt a saját nevében nyilvánosságra hozta.

Együttesen létrehozottnak minősül a mű, ha a megalkotásában együttműködő szerzők hozzájárulásai olyan módon egyesülnek a létrejövő egységes műben, hogy nem lehetséges az egyes szerzők jogait külön-külön meghatározni.

III. SZEMÉLYHEZ FÜZŐDŐ JOGOK

III.1 A mű nyilvánosságra hozatala

Csak és kizárólag a szerző határozhat arról, hogy művét nyilvánosság elé akarja e tárni. A jog szerint nyilvánosságra hozatalnak minősül az is, ha csak az elvi lehetősége fennáll annak, hogy a művet bárki megismerhesse.

A mű nyilvánosságra hozatala előtt annak lényeges tartalmáról csak a szerző hozzájárulásával szabad a nyilvánosság számára tájékoztatást adni.

A felhasználási szerződés alapján - ellenkező kikötés hiányában - megadottnak kell tekinteni a szerző hozzájárulását ahhoz, hogy a felhasználó a mű tartalmáról a felhasználás céljának megfelelő módon a nyilvánosság számára tájékoztatást adjon.

A szerző halála után fellelt művet - ha a szerző vagy jogutódja ellenkező nyilatkozatot nem tett vagy az ellenkezőjét másképp nem bizonyítják - úgy kell tekinteni, hogy a szerző azt nyilvánosságra hozatalra szánta.

A szerző alapos okból, írásban visszavonhatja a mű nyilvánosságra hozatalához adott engedélyét, a már nyilvánosságra hozott művének további felhasználását pedig megtilthatja; köteles azonban a nyilatkozat időpontjáig felmerült kárt megtéríteni. Ez nem érinti a munkáltató jogát a mű felhasználására, továbbá nem akadályozza a vagyoni jogok átruházása esetén a jogszerzőt az átruházott vagyoni jogokon alapuló felhasználásban.

III.2 A név feltüntetése

A szerzőt megilleti a jog, hogy művén és a művére vonatkozó közleményen - a közlemény terjedelmétől és jellegétől függően - szerzőként feltüntessék. A

szerzőt a mű részletének átvétele, idézése vagy ismertetése esetén is meg kell jelölni. A szerző a neve feltüntetéséhez való jogot a felhasználás jellegétől függően, ahhoz igazodó módon gyakorolhatja.

Az át- vagy feldolgozáson, illetve a fordításon az alapul szolgáló mű szerzőjének nevét is fel kell tüntetni.

A szerző jogosult művét nevének megjelölése nélkül vagy felvett néven is nyilvánosságra hozni. A szerző a nevének feltüntetésével nyilvánosságra hozott mű újabb jogszerű felhasználása esetén is megkívánhatja, hogy a művét a továbbiakban nevének feltüntetésével használják fel.

A szerző követelheti, hogy e minőségét senki se vonja kétségbe.

III.3 A mű egységének védelme

A szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.

III.4 A személyhez fűződő jogok gyakorlása

A szerző halála után az e törvényben szabályozott személyhez fűződő jog megsértése miatt a védelmi időn belül az léphet fel, akit a szerző irodalmi, tudományos vagy művészi hagyatékának gondozásával megbízott - ilyennek hiányában pedig vagy ha a megbízott nem intézkedik, az, aki a szerzői vagyoni jogokat öröklési jogcímen megszerezte.

(2) A védelmi idő eltelte után a szerző emlékének megsértése címén az érintett közös jogkezelő szervezet (85-93. §) vagy szerzői érdekvédelmi szervezet is felléphet olyan magatartás miatt, amely a védelmi időn belül sértene a szerző jogát arra, hogy a művén vagy a művére vonatkozó közleményen szerzőként feltüntessék.

A szerző meghatározott személyhez fűződő jogainak védelmében a felhasználó is felléphet, ha ahhoz a szerző a felhasználási szerződésben kifejezetten hozzájárult.

Gyűjteményes mű

„Szerzői jogi védelemben részesül a gyűjtemény, ha tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű (gyűjteményes mű). A védelem a gyűjteményes művet megilleti akkor is, ha annak részei, tartalmi elemei nem részesülnek, illetve nem részesülhetnek szerzői jogi védelemben.

A gyűjteményes mű egészére a szerzői jog a szerkesztőt illeti, ez azonban nem érinti a gyűjteménybe felvett egyes művek szerzőinek és szomszédos jogi teljesítmények jogosultjainak önálló jogait.

A gyűjteményes mű szerzői jogi védelme nem terjed ki a gyűjteményes mű tartalmi elemeire.”¹¹

Név nélkül vagy felvett néven nyilvánosságra hozott mű

„Ha a művet név nélkül vagy felvett néven hozták nyilvánosságra, a szerzői jogokat a szerző fellépéséig az gyakorolja, aki a művet először hozta nyilvánosságra.”¹²

A személyhez fűződő jogoknál újdonságnak számít, hogy a vagyoni jogokhoz hasonlóan kizárólag a védelmi időn belül gyakorolhatóak.

A szerzői jogok keletkezése, a szerzői jogok a vagyoni forgalomban

¹¹ Szt.7§

¹² Szt.8§

„ A szerzőt a mű létrejöttétől kezdve megilleti a szerzői jogok - a személyhez fűződő és a vagyoni jogok - összessége.

A szerző személyhez fűződő jogait nem ruházhatja át, azok másként sem szállhatnak át és a szerző nem mondhat le róluk.

A vagyoni jogok - a (4)-(6) bekezdésekben foglaltak kivételével - nem ruházhatók át, másként sem szállhatnak át és azokról lemondani sem lehet.

(4) A vagyoni jogok örökölhetők, róluk halál esetére rendelkezni lehet.

(5) A vagyoni jogokat öröklés útján megszerző személyek azokról egymás javára rendelkezhetnek.

(6) A vagyoni jogok a törvényben meghatározott esetekben és feltételekkel átruházhatók, illetve átszállnak. A jogszerző - a jogok átruházására irányuló szerződés eltérő kikötése hiányában - a vagyoni jogokkal a továbbiakban rendelkezhet.”¹³

III.4 Vagyoni természetű jogosultságok

A szerzőnek kizárólagos joga van a mű egészét vagy annak bármilyen részletét közzé tenni illetve a közzétételt engedélyezni, ebből általában a szerzőnek vagyoni haszna származik.

A vagyoni jog lényege hogy a szerző a művet a közönség számára elérhetővé tegye, és ebből haszna származzon.

A védelmi időt 70 évben határozták meg amelyet, a szerző halálát követő év első napjától, szerzőtársak esetében az utoljára elhunyt szerzőtárs halálát követő év első napjától kell számítani.

¹³ Szt.16§

A szomszédos jogoknál ez 50 év, amit az első felhasználási évtől számítunk. Ha a felvételt nem forgalmazták, még akkor a felvétel készítésének éve számít.

A vagyoni jogok a következők:

1. a többszörözés
2. a terjesztés
3. a nyilvános előadás
4. a nyilvánossághoz közvetítés sugárzással vagy másként
5. a sugárzott műnek az eredetihez képest más szervezet közbeiktatásával a nyilvánossághoz történő továbbközvetítése
6. az átdolgozás
7. a kiállítás

A nyilvánosság szerzői jogi szempontból viszonylagos műtípusonként eltérő lehet egy főtől akár milliókig terjedhet, így a nyilvánosság nem feltétele a szerzői jogi felhasználásnak. Mivel a magánlejátszás a saját célra való többszörözés is csak bizonyos további feltételek mellett lehet szabad felhasználású. A törvény nem rögzíti

a konkrét felhasználási módokat, amik eseté a szerzőt díjazás illet meg, ezért elméletileg bármilyen felhasználási mód a szerző hozzájárulását igényli. Néhány példa ilyen esetekre:

1. kiadás
2. kereskedelmi forgalomba helyezés
3. terjesztés
4. másolatkészítés
5. többszörözés
6. rögzítés
7. filmrevétel
8. feliratozás
9. szinkronizálás
10. kiállítás

11. kivitelezés
12. utánépítés
13. nyilvános előadás
14. nyilvánosságához közvetítés sugárzással, vezeték útján vagy másként
15. a mű megváltoztatása, megfilmesítése, fordítása, átdolgozása

Természetesen ennél jóval több felhasználási mód létezhet illetve a jövőben a hasznosítás a technikai fejlődéssel folyamatosan változni fog.

„A szerző kizárólagos joga, hogy a művét sugárzással a nyilvánosságához közvetítse, és hogy erre másnak engedélyt adjon. Sugárzás a mű érzékelhetővé tétele távollévők számára hangoknak, képeknek és hangoknak, vagy technikai megjelenítésüknek vezeték vagy más hasonló eszköz nélkül megvalósuló átvitelével.

A mű sugárzásának minősül a műhold útján történő sugárzás is, ha a sugárzott műsor a nyilvánosság körében közvetlenül fogható. A műhold útján sugárzott műsor a nyilvánosság körében közvetlenül foghatónak minősül, ha a rádió- vagy televízió-szervezet felelősségével és ellenőrzése alatt műsort hordozó jeleket juttatnak el a műholdhoz, majd onnan a Földre megszakítatlan közvetítés útján azzal a céllal, hogy a jeleket a nyilvánosság vehesse.

Sugárzásnak minősül a kódolt sugárzás is, amely a nyilvánosság körében csak azt követően fogható közvetlenül, hogy a műsort hordozó jeleket - az eredeti rádió- vagy televízió-szervezettel kötött megállapodás alapján, a tőle vagy a hozzájárulásával mástól beszerzett eszközzel (kódoldóval) - a nyilvánosságához közvetítő szervezet arra alkalmassá teszi. Az ilyen felhasználásért az eredeti rádió- vagy televízió-szervezet és a kódoldót alkalmazó, nyilvánosságához közvetítő szervezet egyetemlegesen felel.”¹⁴

¹⁴ Sztj. 26§

„Az írók, a zeneszerzők és a szövegírók képviselőiben - a színpadra szánt irodalmi művek és a zenedrámái művek vagy jeleneteik, illetve keresztmetszeteik, valamint a szakirodalmi művek és a nagyobb terjedelmű nem színpadra szánt szépirodalmi művek (pl. regények) felhasználása kivételével - a már nyilvánosságra hozott művek sugárzásának engedélyezésére és az ennek fejében fizetendő díjak mértékére vonatkozóan az irodalmi és a zenei művekkel kapcsolatos szerzői jogok közös kezelését végző szervezet köt szerződést a felhasználóval.”¹⁵

A vagyoni jogok átruházhatóak. A mű felhasználásának engedélyezése a szerző kizárólagos joga, amelyről lemondhat ilyen esetben felhasználási szerződést kell kötni. Aki eladja a felhasználás jogát általában olyan szerződést köt hogy onnantól kezdve a kiadót terhel minden publikálással kapcsolatos kiadás, ennek fejében a szerzőt jogdíj illeti meg a bevételek meghatározott százaléka vagy átalánydíj. Amint a szerződés megkötött a szerző és a kiadó között attól kezdve a kiadótól kell engedélyt kérnie műve bármilyen más hordozón való megjelenítéséhez.

Sajátos felhasználásnak minősül egy mű egyedi címének felhasználása is, mivel a jellegzetes cím tömörítve kifejezi az egész művet ezért önálló védelemben részesül.

A szerzőt megilleti a művében szereplő jellegzetes alak kereskedelmi hasznosítása és az ilyen hasznosítás engedélyezésének kizárólagos joga (merchandising).

Erre jó példa lehet a Csillagok háborúja (Star Wars) karakterei, amiből George Lucas-ék iszonyat összeget kaszáltak és gyűjtők ezrei hihetetlen mennyiségű pénzeket költenek rájuk, de természetesen a Disney rajzfilmek figurái is ide tartoznak, amikért gyermekek milliói ácsingóznak.

¹⁵ Szt. 27§

A vagyoni jogok egyik fő gondolata hogy a szerzőnek a műből húzott mindenféle haszonból részesednie kell. Természetesen megteheti hogy ingyen engedélyeztesse a felhasználást.

A vagyoni jogok időben korlátozottak. A védelmi idő a szerzőt életében a jogutódokat pedig halála után 70 évig illetik meg.

A szerzőhöz művével kapcsolatban nem csak jog, hanem kötelesség is járul. felelőséggel tartoznak a szerzők az általuk publikált mű kapcsán a következőkkel:

1. faji gyűlöletkeltésért
2. törvények tekintélyének aláásásáért
3. örökbefogadásra vonatkozó információ közzétételéért
4. bűncselekményre való felbujtásért
5. rágalmazásért vagy sértésért
6. szerzői jogok bitorlásáért
7. öngyilkosságra való biztatásért
8. a magánszféra megsértéséért
9. megtévesztő hirdetésért
10. a közrend és közérkölcse megsértéséért
11. hamis hírek közzétételéért

A szerzőt akkor lehet a leginkább megkárosítani, ha művét valaki más szerző megjelenti, a saját neve alatt ezt hívjuk plágiumnak.

IV. Szabad felhasználás

A szabadfelhasználáson olyan módokat kell érteni, amelyeknél nincs szükség a szerző hozzájárulására, és díjazás sem illeti meg. Viszont szabad felhasználásnál

üzletszerűségnek, haszonnak, nyereségnek nem lehet szerepe és csak nyilvánosságra hozott művekre érvényes.

A magyar jog szerint a szabadfelhasználás esetei a következők:

1. Idézés

Nyilvánosságra hozott mű részletét bizonyos terjedelemben, az eredetihez híven a forrás és a szerző megjelölésével bárki idézheti. Idézni önálló műben annak részeként lehet.

2. Átvétel

A mű olyan mértékű felhasználása más műben, ami kimeríti az idézés fogalmát. A mű részlete oktatás vagy tudományos ismeretterjesztés céljára átvehető. Nem szükséges a szerző engedélye, ha a művet tankönyvvé vagy segédkönyvvé nyilvánították. Szoftverek esetében ez nem megengedett.

3. Másolatkészítés

A törvény különbséget tesz magáncélú, oktatási vagy tudományos célra történő másolás esetén. A már nyilvánosságra hozott műről magáncélra másolat készíthető, ha az nem forgalomba hozatal vagy jövedelemszerzés célját szolgálja, és a szerzői érdekeket nem sérti. Ebben az esetben viszont rengeteg kivételtől beszélhetünk, ugyanis nem vonatkozik a törvény építészeti műre, szoftverre, adatbázisra stb. Teljes könyv, folyóirat csak kézírással illetve írógéppel másolható. Szoftverek esetében a felhasználó készíthet róluk egy darab biztonsági másolatot, és a szerző külön engedélye nélkül jogosult a program működésének tanulmányozására, feldolgozására, fordítására és módosítására akkor és csak akkor ha jogtiszt szoftvert használ.

A szabad felhasználás körében másolt példányok nem terjeszthetők a szerző engedélye nélkül kivételt csak a könyvtárközi kölcsönzés képez.

4. Nonprofit előadás

„Ha az előadás jövedelemszerzés vagy jövedelemfokozás célját közvetve sem szolgálja, és a közreműködők sem részesülnek díjazásban, a művek előadhatók a következő esetekben:

a) színpadi mű esetében műkedvelő művészeti csoportok előadásán, kiadott szöveg vagy jogosan használt kézirat alapján, feltéve, hogy ez nem ütközik nemzetközi szerződésbe,

b) iskolai oktatás céljára és iskolai ünnepélyeken,

c) szociális és időskori gondozás keretében,

d) nemzeti ünnepeken tartott ünnepségeken,

e) egyházak vallási szertartásain és egyházi ünnepségein,

f) magánhasználatra, valamint alkalomszerűen tartott zártkörű összejöveteleken.”

IV.1 Nyilvános könyvtárak haszonkölcsönzése

Csak a nyilvános közkönyvtárakban történő haszonkölcsönzés minősül szabad felhasználásúnak, viszont a szoftverek és adatbázisok kivételt képeznek.

Haszonkölcsönzés alatt azt értjük, hogy a kölcsönadó arra kötelezi magát, hogy egy bizonyos időre ingyenes kölcsönző használatba adja az adott művet, amely kölcsön használatot szerződéssel hitelesít. (Könyvtárakban belépési nyilatkozat aláírásával elfogadjuk a könyvtárkölcsönzésre és használatára vonatkozó szabályait.)

V. Elektronikus publikáció

Az elektronikus publikálás azt jelenti, hogy az elektronikus kommunikáció eszközeivel teszik az információt a nyilvánosság számára hozzáférhetővé. Az elektronikus publikációkat adathordozókon tárolják, számítógépes képernyőn vagy nyomtatásban jelenítik meg. Az előállítási folyamat során nem feltétlenül alkalmaznak elektronikus technikákat egészen annak végső fázisáig.

Az elektronikus publikációknak már számos válfaja létezik:

1. nyomtatott kiadványok (könyvek, folyóiratok stb.) elektronikus megfelelői,
2. interaktív adatbázisok (pl. bibliográfiai, statisztikai, térinformatikai, képi vagy szöveges),
3. interaktív multimédia (pl. játékok),
4. szoftver és szakértői rendszerek,
5. új publikálási formák, például a számítógép-hálózatokon elérhető hirdetőtáblák, vitafórumok.

Az elektronikus publikációk egyrészt offline hordozón férhetők hozzá vagy pedig online szolgáltatók közvetítésével vagy közvetlenül a felhasználók számára. Megjelenhetnek csak elektronikus változatban vagy párhuzamosan papírra nyomtatva is. Retrospektív publikálás is lehetséges, amikor a jobb hozzáférés, a tartalom megőrzése és új művek előállítása során korábban megjelent műveket konvertálnak elektronikus formába.

A szerzők ki is kerülhetik a hagyományos kiadási megoldásokat és műveiket a hálózatokon is közreadhatják. Az elektronikus és a nyomtatott kiadványoknak is vannak előnyeik: információkeresésre alkalmasabb az elektronikus, olvasásra pedig a nyomtatott változat.

Egyre több kiadó óriás foglalkozik elektronikus publikálással (ilyen például a Nature Publishing Group, EBSCO, stb.) főleg a szakirodalom az amire sokan specializálódtak, mivel megkönnyíti a tudományos munkát. Könnyen elérhetővé

válnak a releváns dokumentumok, könnyebb a keresés illetve a hivatkozást is megkönnyíti így egyszerűsödött a citáció számolás is.

V.1 Digitális publikációk típusai

Hordozó szerint:

Lehet offline hordozó (pl.: DVD, CD, Blu-ray, merevlemez, stb)

Lehet online hordozó (pl.: internet, helyi hálózat, stb.)

Hozzáférés szempontja szerint

Csak előfizetéssel elérhetőek, ilyenek általában a tudományos folyóiratok, adatbázisok. Nem lehet nyilvánosan elérni csak azonosítóval és jelszóval.

Bárki számára ingyenesen hozzáférhetőek a honlapok, reklámok illetve olyan digitális dokumentumok amiket szerzőjük hozzáférhetővé tesz.

Elektronikus információ típusai

1. Elektronikus folyóiratok és könyvek.
2. Hálózati dokumentumok:
3. elektronikus levelek, levelezőlistára küldött üzenetek,
4. szoftverleírások,
5. különböző információk (FYI, For Your Information),
6. kérdések-válaszok (FAQ, Frequently Asked Questions),
7. hálózati kvázi-szabványok (RFC, Request For Comments).
8. Zenei vagy audiovizuális művek.
9. Képek, mozgóképek, élőképek.
10. Szoftverek és szakértői rendszerek.
11. Interaktív adatbázisok.
12. Interaktív multimédia, játékok.
13. Web-oldalak.

14. Online katalógusok.
15. Tájékoztatók és egyéb elektronikus szolgáltatások.
16. Hirdetőtáblák, vitafórumok, preprintek.

V.2 Az elektronikus publikációk dokumentum típusok szerint

1. Elektronikus folyóiratok: ezek megfelelő időközönként jelennek meg, cikkeket, tanulmányokat közölnek. A régebbi számok az archívumukból visszakereshetőek névre, címre, kulcsszóra is lehet keresni bennük.
2. Hipertextek, hiperkönyvek: Lineárisan nem megjeleníthető, de egy szemantikai háló mentén tetszőlegesen megnézhető szövegek.
3. Elektronikus könyvek: Pontos címmel és szerzőségi közléssel ellátott dokumentumok. Kiadási adatok helyett általában csak verziószámot tüntetnek fel.
4. Multimédia dokumentumok: audió vizuális dokumentumok, ahol a hang, kép egyszerre érzékelhető és ugyanabban az időben olvashatjuk a szöveget is.

V.3 Az elektronikus publikációk megjelenési mód szerint

1. A múltban már papíron megjelent művek digitalizát változatai
2. Folyóiratoknál gyakori hogy egyszerre jelenik meg a nyomtatott és a vele azonos értékű elektronikus verzió.
3. Egyre gyakoribb hogy egy cikk vagy egy tanulmány csak elektronikus formában jelenik meg, válik hozzáférhetővé

V.4 Elektronikus publikációk formátumai

1. Egyszerű ASCII szöveg, ami könnyen megjeleníthető bármilyen típusú számítógépen illetve bármilyen programmal.
2. Elterjedt szövegszerkesztők formátumai (WinWord, pdf, stb.)
3. Kép, hang, videó formátumok (jpg, tiff, mp3, mov, stb.)
4. HTML formátumú anyagok ami a World Wide Web-en a legelterjedtebb megjelenési forma

VI. Digitalizálás, digitális könyvtár

A MEK (Magyar Elektronikus Könyvtár) az Országos Széchényi Könyvtár egyik osztályként működik és az ország egyik legnagyobb digitális archívumát gondozza. A digitális könyvtárban 8835 cím található köztük van jó pár nagy magyar szerző összes műve is például *Petőfi Sándor*, *Arany János*, *Madách Imre*, *Mikszáth Kálmán*.

Az elektronikus könyvtár digitális formában tárolt dokumentumok rendszerezett feldolgozott, tartósan megőrzött és a nagy közösség számára hozzáférhetővé tett gyűjtemény. Nem alkalomszerűen helyeznek el dokumentumokat, hanem minden dokumentum keresztül megy egy feldolgozó könyvtáros kezén, aki bibliográfiai leírást készít hozzá és a könyvtár rendszere szerint sorolja be annak állományába.

A MEK arra törekszik hogy a digitalizált anyagok hosszú távon megmaradjanak és megtalálhatóak legyenek.

Az elektronikus könyvtárak elég hamar kialakultak és népszerűek lettek. Az interneten egyre nagyobb számban jelentek meg teljes szövegű dokumentumok,

ezért könyvtárosok úgy gondolták hogy fel kellene dolgozni össze kellene gyűjteni ezeket a dokumentumokat mert előbb utóbb elvesznek az internet útvesztőiben.

A világhálón jelenleg rengeteg különféle területre szakosodott virtuális könyvtár létezik:

1. Alex (A Catalogue of Electronic Texts) (rsl.ox.ac.uk)
2. Center for Text & Technology at Georgetown University (www.georgetown.edu)
3. CETH (Center for E-Texts in the Humanities) (www.ceth.rutgers.edu)
4. Dante project (library.dartmouth.edu)
5. Electric Library (www.elibrary.com)
6. Gutenberg-project (jg.cso.uiuc.edu) - (A világ első szövegdigitalizálási projektje és elektronikus könyvtára.)
7. Links to Electronic Text Collections (marvel.loc.gov)
8. Online Book Initiative (gopher.std.com) - (A Library of Congress archívuma.)
9. Oxford Text Archive (ota.ox.ac.uk)
10. Runenberg project (gopher.lysator.liu.se vagy www.lysator.liu.se)
11. Wiretap Electronic Text Archives (wiretap.spies.com)
12. MEK (Magyar Elektronikus Könyvtár)

A magyar könyvtárosok is igyekeznek lépést tartani a korrall és így Magyarországon is egyre több elektronikus könyvtár alakult.

A Magyar Elektronikus Könyvtár gyűjtése alapján a következő fő elektronikus könyvtáraink léteznek:

1. Corvinus Library (www.net.hu)
2. Erdélyi Könyvház (www.hhrf.org)
3. Evangélikus elektronikus könyvtár (www.lutheran.hu)
4. Hódmezővásárhelyi elektronikus könyvtár (www.nlvk.hu)
5. Idegsebészeti Könyvtár (www.c3.hu)

6. JAM Elektronikus Könyvtár (jam.iif.szabinet.hu)
7. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Elektronikus Könyvtár (www.vfmk.hu)
8. Magyar Elektronikus könyvtár (www.mek.iif.hu)
9. Miskolci Egyetem Könyvtára - Digitális gyűjtemény (www.lib.uni-miskolc.hu)
10. MTA SZTAKI - E-Lib (www.sztaki.hu)
11. Neumann-ház - Digitális Könyvtár (www.neumann-haz.hu)
12. Pázmány Péter Elektronikus Könyvtár (podolin.piar.hu)
13. RomaPage Könyvtár (www.romapage.hu)
14. Solaria Minikönyvtár (www.seldon.hu)
15. Szegedi Tudományegyetem - Elektronikus Könyvtár (www.bibl.u-szeged.hu)
16. DEENK- Digitális gyűjteménye illetve a DEA (Debreceni Egyetem Elektronikus Archívum)(<http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/>)

VI.1 Egy elektronikus könyvtár jellemzői ¹⁶.

1. Elektronikusan rögzített szövegeket gyűjt. Az összes dokumentumot letöltik a helyi gépre, tehát ebben az esetben egy adott számítógép tekinthető a raktárnak, ahol a fájlok maguk az elektronikus publikációk.
2. Teljes szövegű anyagokat tartalmaz, tehát nem tömörítvényeket, annotációkat illetve bibliográfiai adatokat.
3. Olyan dokumentumokat gyűjt, melyeknek legalább az írója és/vagy a címe meghatározható, esetleg fel is van tüntetve.
4. A dokumentumnak fellelhető a nyomtatott eredetije, tehát behasonlítható, vagy ha nem, a mű írója, kiadója, stb. adományozta a szöveget a gyűjteménynek.
5. Valamilyen katalógus, regiszter vagy keresőrendszer segíti a keresést.

¹⁶ Büki B.: Elektronikus szövegek könyvtári kezelése. In: <http://www.mek.iif.hu> alapján

6. A dokumentumok valamilyen hierarchikus elrendezésben vannak tárolva, mely a böngészésben segíti a felhasználót.
7. A dokumentumok műfaja legtöbbször irodalmi vagy tudományos, és általában nem gyűjt szoftverleírásokat, hírcsoport-anyagokat, levelezési listákon közzétett leveleket.
8. A gyűjteménybe kerülő művek dokumentumtípus szerint lehetnek egyszeri megjelenésű vagy periodikus művek is.
9. Terjedelmi korlátot általában nem állít fel.
10. Sok esetben található állományában olyan anyag is, amely csak anyagiak híján nem került nyomtatásban kiadásra.
11. A formátumot tekintve az egyszerűsége törekszik azért, hogy az állomány rendszer- és gépfüggetlen legyen, azaz gyakorlatilag mindenki használni tudja. Ez által az elektronikus könyvtár helykihasználása is optimálisabb, a letöltés pedig egyszerűbb és gyorsabb lesz.
12. Elsősorban szöveges, dokumentumértékű elektronikus anyagokat gyűjt.
13. Kizárólag olyan anyagot vesz állományba, amelynek terjesztése a számítógépes hálózaton nem tiltott és szerzői jogi státusa rendezett.

VI.2 Google Books¹⁷.

2004 októberében a Frankfurti Könyvvásáron jelentették be Google Print néven, lényege hogy teljes szövegeket digitalizálnak, amik így elérhetővé válnak a felhasználók részére.

A Google szoftveripari cégóriás egy olyan projektbekezdett, amellyel az amerikai egyetemi könyvtárak állományát és a digitalizált anyagokat korlátozottan hozzáférhetővé teszi, hatalmas mennyiségű szerzői jogvédett alkotásról van szó.

¹⁷ Google Books http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Books

A felhasználók így olyan alkotásokhoz férhetnek hozzá, amelyek esetlegesen más országok könyvtáraiban találhatóak.

A Google programjában a művek lementése és kinyomtatása komoly problémákba ütközik és a művek általában csak egy kis, a keresendő információt közvetlenül tartalmazó része jelenik meg. A Google a tartalom iránt bővebben érdeklődő olvasókat udvariasan a könyváruházakhoz és könyvtárakhoz irányítja tovább.

A könyvkiadók mégsem lelkesedtek az ötletért, pedig ez egy fajta reklámot is jelentene, (jelentett) számukra. A Google a botrányok ellenére is folytatta törekvését annyi kitéttel, hogy amely kiadó vagy szerző megtiltja művének digitalizálását, az lekerül illetve nem kerül fel az internetre.

Egy washingtoni jogász Jonathan Band így nyilatkozott: „Nem látom, hogy egy-egy könyvből kiragadott pár mondatnyi részlet miként lehetne negatív hatással a piacra” A korábban könyvtáraknak és internetes vállalatoknak jogi tanácsokat adó ügyvéd szerint a Google által felállított korlátozások miatt nem sérülnek a szerzői jogok.

2004-ben csatlakozott a Google törekvéséhez a Michigeni Egyetem a Harvard Egyetemi Könyvtár, a Stanford Egyetemi Könyvtár, Oxford Egyetemi Könyvtár illetve a New York Városi Könyvtár.

2005 szeptemberében és októberében beperelték a Google, ami szerint az megsérti a szerzői jogokat, és nem megfelelően kompenzálja a szerzőket és kiadókat. Az egyik pert a szerzők nevében indították (Authors Guild (Szerzők céhe) versus Google, 2005. szeptember 20.) a másikat, pedig öt nagy könyvkiadó vállalat (McGraw Hill, Pearson Education, Penguin, Simon & Schuster, and John Wiley & Sons.) és az Amerika Könyvkiadók Egyesülete indította el mindegyik könyvkiadó az egyesület tagja (McGraw Hill versus Google, 2005. október 19.).

Perek végeredménye az Googlet elmarasztalták és azt állapították, meg hogy szerzői jogokat sértett.

2006-ban a Kaliforniai Egyetemi Könyvtár jelentette be, hogy csatlakozni kíván a könyvdigitalizáláshoz állománya 34 millió kötetre tehető majd a Madridi Egyetem Könyvtára is csatlakozott az első spanyol nyelvű könyvtárként. Még ez év októberében csatlakozott a Wisconsin-Madison Egyetem és a Wisconsin Történelmi Társaság, majd novemberben a Virginiai Egyetem.

2007 januárjában a Texasi Egyetem Austini Könyvtára csatlakozott majd márciusban a Bajor Nemzeti Könyvtár, májusban a Boekentoren Könyvtár (ghenti egyetem könyvtára). Júliusban a Keio Egyetem is csatlakozott így ők lettek az első japán partnerei a Googlenek. Szeptemberben a google új alkalmazást hozott létre My Library néven, ami lehetővé teszi, hogy a felhasználók személyre szabott könyvtárakat tudjanak létrehozni megtudják jelölni kedvenceiket, kategorizálni őket és elolvasni stb. Decemberben még a Columbiai Egyetem is csatlakozott.

2008-ban megegyeztek a szerzők és a kiadók két évnyi tárgyalás után a Goole-el. A Google anyagilag kompenzálja a szerzőket és kiadókat ha azok beleegyeznek munkájuk, kiadványuk digitalizálásába és teljes szövegű elérhetőségükbe.

Ez év novemberére elérik a 7 milliós digitalizált könyvállományt partnereik segítségével. Az év végére bejelentik, hogy elkezdik a periodikumok digitalizálását olyanokét mint New York Magazine, Ebony, Popular Mechanics, stb.

2009-ben az éves Könyv Expón a Google jelezte azon szándékát hogy egy olyan programot akar bevezetni amely lehetővé tenné a kiadók számára hogy legújabb könyveik digitális változatát közvetlenül a vásárlóknak tudják eladni a Googlen keresztül. Decemberben a francia bíróság leállítatja a jogvédett Franciaországban

kiadott könyvek skennelését. Ez volt az első nagy vesztesége a Googlenek a digitalizálási törekvések során.

2010-ben a Google elindítja digitális könyvesboltját amit Google Editions-nek neveztek el. Ez a program versenybe száll az Amazonnal, a Barnes & Nobel-lel, az Apple-lel és más elektronikus könyvkereskedőkkel, ellentétben ezekkel a Google Editions teljesen online lesz és nem igényel majd egyéb elektronikus eszközt mint például: Nook, iPad stb.

Májusra több mint 12 millió kötetet digitalizáltak. A Googlenek feltett szándéka hogy az évtized végére az összes ismert könyvet, ami 129.864.880 darabszámot tesz ki, digitalizálja ez több mint 4 milliárd oldalt és 2 trillió szót jelent.

A Google a digitalizáláshoz az Elphel 323 kamerát használja, ami óránként 1000 oldal digitalizálására képes.

A felhasználói felület egyszerű, a felhasználó beírja, az általa keresett dokumentum címét illetve tárgyszót erre megkapja a megfelelő találatokat, amik közül a számára relevánsra, ha rákattint, megtekintheti az adott könyvet, ha nem áll szerzői jogi oltalom alatt, vagy ha a szerző beleegyezett műve ilyenfajta közzétételére. Ha szerzői jogi oltalom alatt áll a mű akkor a keresési feltételeknek megfelelő sorokat láthatja. A közkinccsé tett könyvek teljes szövegéhez hozzá lehet férni és letölteni azokat.

VII. Szerzői jogvédő szervezetek

A szerzői jogi közös jogkezelés alapja az a körülmény, hogy a művek és teljesítmények minden fajtájának minden egyes felhasználását nem lehetséges külön-külön jogosítani a jogosultak és másrészt a mű leendő felhasználója által aláírt egyedi szerződésekkel, azaz a törvényben biztosított kizárólagos jogaikkal (elsősorban a felhasználás, a reprodukció engedélyezése) és díjigényükkel nem tudnak élni a jogosultak. Ezt felismerve a szerzők, előadóművészek, lemezkiadók önkéntes társulással szervezeteket hoztak létre vagyoni jogaik érvényesítésére. E szervezetek kizárólagos jogot kapnak jogátruházás vagy megbízás alapján a szerző, előadó azonos kategóriájú művei, teljesítménye tekintetében bizonyos típusú, egyedileg nem gyakorolható jogaik érvényesítésére. A jogszabály egyébként kötelezővé is teszi a jogérvényesítésnek ezt a módját.

E jogvédő szervezetek tevékenysége:

1. szerződéskötés és jogdíjbeszedés a jogosultak egyenkénti előzetes konzultációja nélkül, közzétett tarifák szerint,
2. a szerző helyett, képviselőként az úgynevezett "kisjogos" felhasználási módok engedélyezése,
3. jogdíjfelosztás a művekről, teljesítményekről, szerzőkről, jogosultakról vezetett, a jogosultak saját adatközlése alapján meglévő dokumentációk szerint a játszottság, előfordulás után névre szólóan, műfajonként más pontértéktáblázat alapján,
4. csak a működéséhez szükséges kezelési költségeket vonja le a befolyó díjakból, a többi bevételt kifizeti,
5. szaktanácsadást folytat, kérésre nyilvántartásba veszi a műveket vezeti a jogutód-nyilvántartást,
6. ellenőrzi a nyilvános felhasználásokat, tevékenysége a külföldi hasonló szervezetekkel kötött kölcsönös képviselői szerződések alapján kiterjed a külföldi művekre, teljesítményekre is.

A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény 86. § (2) bekezdése, valamint a szerzői és a szomszédos jogok közös kezelését végző egyesületek nyilvántartásának szabályairól szóló 16/1999. (XI. 18.) NKÖM rendelet alapján a nemzeti kulturális örökség minisztere a Magyar Közlöny 2000. évi 10. és 94. számában közzétette a nyilvántartásba vett közös jogkezelő egyesületeket, melyek a következők:

- ARTISJUS Magyar Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület (1997-ig költségvetési intézményként Szerzői Jogvédő Hivatal néven működött)
- HUNGART Vizuális Művészek Közös Jogkezelő Társasága Egyesület
- FILMJUS Filmalkotók és Gyártók Szerzői Jogvédő Egyesülete
- MSZSZ-EJI Művészeti Szakszervezetek Szövetsége Előadóművészi Jogvédő Iroda
- MAHASZ Magyar Hanglemezkiadók Szövetsége
- RSZ Magyar Reprográfiai Szövetség

VII.1 Reprográfiai jogdíj

„A Magyar Reprográfiai Szövetség közleménye alapján a jogdíjat a másoló eszközök előállítói és importőrei, valamint az ellenérték fejében harmadik személyek számára másolatot készítő vállalkozások kötelesek megfizetni. A nagy felhasználói szervezetek, intézmények (egyetemek, könyvtárak, közigazgatás, non-profit szektor stb.) csak abban az esetben alanyai ennek a jogdíjfajtnak, ha üzletszerű másolást folytatnak. A reprográfiára szolgáló berendezéseket, vagyis az elektrosztatikai elven működő másológépet és minden egyéb (pl. termikus elven működő, kontakt) másológépet, valamint az irodai sokszorosítógépeket a Belföldi Termékosztályozás (BTO) alapulvételével termékszám és ITJ szám szerint sorolja fel a 158/2000. (IX. 13.) Korm. rendelet.

Az elektronikus elven működő, a termikus elven működő a hőmásoló és egyéb kontakt másológépek forgalmazói a készülékek másolási sebességének alapulvételével meghatározott díjakat kötelesek megfizetni. Eszerint például egy percenként 10-14 másolatot készítő gép reprográfiai díjtétele 2003-ban 6.400 Ft, míg az 50 másolatnál több A/4-es lapot sokszorosító eszköz tarifája 82.700 Ft. A gyártóknak a forgalomba hozatal napjától, az importőröknek a vámkezelés befejezésétől számított nyolc napon belül kell teljesíteni a jogdíjfizetést. Gyártónak minősül az is, aki a reprográfiára szolgáló készüléket alkatrészekből állítja össze.

Az ellenérték fejében történő fénymásolás díjtarifái szerint eltérő összegű jogdíjat kell fizetni a fénymásoló üzletekben, a kiskereskedelmi üzletekben, a felsőoktatási intézményekben, a nyilvános könyvtárakban, közoktatási és közművelődési intézményekben és az egyéb, a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen üzemelő eszközök után. Ezen felül a tarifa mértéke függ a készülék üzemelési helye szerinti település típusától, továbbá (a copy shopok esetében) a készülék másolási sebességétől.”¹⁸

VII.2 A hangfelvételek sugárzás útján és más módon történő nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel előállítói jogdíjak ("sugárzási jogdíj")

„Az MSZSZ-EJI és a MAHASZ közös jogdíjközleménye a kereskedelmi célból kiadott hangfelvételnek vagy az arról készült másolatnak sugárzás útján, továbbá vezetékkel vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon a nyilvánossághoz közvetítéséért fizetendő előadóművészi és hangfelvétel előállítói jogdíjakról intézkedik. Eszerint a hangfelvételt sugárzás útján a nyilvánossághoz közvetítő

¹⁸ Szerzői jog és jogdíj <http://www.mie.org.hu/fuzetek/jogdij.html#2c5>

felhasználó, az előadóművésznek és a hangfelvétel előállítójának együttesen, költségvetési, fenntartói, illetve műsorszolgáltatáshoz nyújtott egyéb támogatása 1%-ának, továbbá előfizetői díjbevételei 2%-ának, valamint reklám- és szponzorációs bevételei 4%-ának megfelelő együttes összegű jogdíjat köteles fizetni. A felhasználó ugyanennyi jogdíjat köteles fizetni akkor is, ha a hangfelvételt nem sugárzással, hanem vezeték útján vagy bármely más hasonló eszközzel vagy módon - ideértve a számítógépes hálózat igénybe vételét is - közvetíti a nyilvánossághoz.

A hangfelvételnek a sugárzással egy időben, számítógépes hálózat igénybe vételével is történő nyilvánossághoz közvetítéséért ("simulcasting") a felhasználó az előzőekben részletezett együttes összegű jogdíjon felül annak 5%-át is köteles megfizetni. E jogdíjak megfizetése a felhasználót nem jogosítja arra, hogy a hangfelvételt olyan módon tegye a nyilvánosság számára hozzáférhetővé, hogy a közönség tagjai mind az egyes hangfelvételeket, mind pedig a hozzáférés helyét és idejét egyénileg választhassák meg ("lehívás"). „¹⁹

VII.3 Audiovizuális művek sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánosságához közvetítése után fizetendő jogdíj

„A FilmJUS jogdíjközlésének a televízió-szervezet és a saját televízió-műsort vezeték útján a nyilvánossághoz közvetítő által sugárzás vagy a nyilvánossághoz történő átvitel céljára rögzített előadás első sugárzását követő ismételt sugárzásának filmszerzői díjára terjed ki. Az érintett filmszerzők: rendező, forgatókönyv-író (eredeti mű írója), operatőr, egyéb (animációs filmeknél: tervező, animátor).

A jogdíjak mindazon magyarországi gyártású audiovizuális művek sugárzással vagy egyéb módon történő nyilvánosságához közvetítése után fizetendők,

¹⁹ Szerzői jog és jogdíj <http://www.mie.org.hu/fuzetek/jogdij.html#2c5>

amelyek után a jogosultak a műsorszolgáltató és a mű előállítója vagy forgalmazója (eladó) közötti szerződés alapján az említett felhasználások után jogdíjban nem részesülnek. E körbe tartoznak különösen az MTV Rt. archívumából más műsor-szolgáltatók által átvett audiovizuális művek. A jogdíj fizetésére első-sorban a filmalkotás előállítója köteles, kivéve, ha bizonyítja, hogy a szerződésben a szerzői jogdíj fizetésének kötelezettségét áthárította a felhasználást végző sugárzó-, illetve a nyil-vá-nosságához közvetítő szervezetre (műsorszolgáltató), mely esetben jogdíjfizetésre a felhasználást végző műsorszolgáltató köteles.

A jogdíjat a felhasználónak a műsorszolgáltatás jellegétől (közszolgálati és nem közszolgálati) és vételkörzetétől (pl. országos, körzeti, helyi; továbbá az adott műsorszolgáltatásba bekötött lakások számától, illetve az adott műsorszolgáltatást egyéb vételi módon használó, arra előfizetők számától), továbbá az ismételten sugárzott felvétel perchorosszától függően, az egy percre eső jogdíj alapulvételével kell megállapítani és megfizetnie. A nem országos, csupán helyi vagy körzeti kábel-hálózaton sugárzó jogdíjfizetésre kötelezett felhasználók a fenti jogdíjösszeg 70%-át fizetik.”²⁰

²⁰ Szerzői jog és jogdíj <http://www.mie.org.hu/fuzetek/jogdij.html#2c5>

VIII. Záró gondolatok

Napjaink egyik nagyon fontos problémája a digitalizálás és a szerzői jog megítélése. A könyvtárakat érinti talán legjobban ez a probléma, mivel nagy részük kisköltségvetéssel rendelkezik, nagyon hasznos lenne, hogy minél több hazai és külföldi mű kerüljön digitalizálásra és legalább könyvtárakon belüli teljes szövegű hozzáférésre. De ez sajnos nagyon sok szerzői jogi kérdést vet fel, amit nehéz összeegyeztetni azzal, hogy az alkotmányos jogrendben az információhoz való hozzáférés joga és az alkotáshoz való jog egy szinten helyezkednek el. A könyvtárak feladata hogy mindkét elvárásnak megfeleljen. Sajnos a copyright és a copynorm sok esetben eltér egymástól, az lenne a jó, ha ezeket valahogyan harmonizálni lehetne, és úgy könnyebb lenne konszenzusra találni.

A könyvtár feladata hogy megfeleljen a kor elvárásainak, ugyanis felhasználóit csak így tudja megtartani, illetve növelni számukat. Manapság ezt digitalizálás és elektronikus publikáció nélkül elég nehézkes elképzelni. Oktatók, kutatók, hallgatók milliói próbálnak minél gyorsabban minél relevánsabb információhoz jutni, hogy az így szerzett tudást később hasznosítani tudják az élet és a tudomány területén.

Amíg a könyvtári eszme és az információs társadalom összhangja megvalósul, addig a könyvtárak hatékonyan tudnak működni, ehhez viszont szükség van a kornak megfelelő adathordozókra, amit a szerzői jogi törvény egy kicsit nehézkessé tesz.

Az elmúlt pár évben óriási mértékben fejlődött a digitalizálás minden nagyobb könyvtár próbálja a már nem védett állományát elektronikusan hozzáférhetővé tenni felhasználói részére, egyre több mű jelenik meg csak és kizárólag elektronikus publikáció formájában. Mára teljesen elvárt dologgá vált, hogy a

szervek mveiket, ha nem is teljesen csak hirdetes formajaban megtalalhatova tegyek az interneten.

Azon a szervek, akik tudomanyos munkaiikat publikaljak, amely publikaciokra tudomanyos elorelepesuk miatt is szukseguk van, jól tudjak mennyivel megkönnyítette az életüket az elektronikus vagy digitalizált dokumentumok tömege. Könnyebbé vált a keresés (kevesebb energiát kell beleölniük az irodalmazásba) és természetesen sokkal egyszerűbb lett a hivatkozások megtalálása így egyszerűsödött a citáció számítás is.

Bízom benne, hogy a digitalizálás folytatódik és egyre több szerző egyezik majd bele, hogy műveit a nagyközönség számára letölthetővé teszi valamilyen csekélyebb honorárium fejében. Természetesen nem szeretném, hogy a nyomtatott irodalom eltűnjön, inkább azt tartanám jónak, ha párhuzamosan létezne a kettő.

Irodalomjegyzék

1884. évi XVI. Törvény

1921. évi LIV. Törvény

1969. évi III. törvény

1975. évi 3. törvényerejű rendelet az Egyetemes Szerzői Jogi Egyezmény Párizsban, 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről

1975. évi 4. törvényerejű rendelet az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló 1886. szeptember 9.-i Berni Egyezmény Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szövegének kihirdetéséről

26/1993 nemzetközi szerződés a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma közigazgatási államtitkárától: Megállapodás a Magyar Köztársaság kormánya és az Amerikai Egyesült Államok kormánya között a szellemi tulajdonról.

1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról

1999. évi LXXVI. törvény indokolása a szerzői jogról

2005-ös szerzői jogi törvény

Amberg Eszter: Szerzői jog és a digitális szerzői jogkezelés Könyvtári Figyelő
2005. 3.sz. 503-513

Bacher Vilmos-Faludi Gábor: Jogérvényesítés a szellemitulajdon-jogok
területén 2005 Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle 110.évf.2.sz.
http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/2005_04/01-bacher.html (Internet 2007.
február 15.)

Baksa Sarolta: Információs társadalom és jogrendszer 2002 MTA

Beky Zoltán Balázs: A zöld könyvről Martonvásár, 2003
www.alai.hu/csatolt/Beky%20Zoltan%20Balazs%20a%20Zold%20Konyvrol.doc
(Internet. 2007. február 19.)

Büki B.: Elektronikus szövegek könyvtári kezelése. In: <http://www.mek.iif.hu>
alapján (Internet.2007. március 13.)

Cserba Veronika: A szerzői jog alakulásának nemzetközi trendjei, különös
tekintettel a könyvtárak tevékenységére 1999 Tudományos és Műszaki
Tájékoztatás <http://tmt.omik.bme.hu> (Internet. 2007. február 20)

Cserba Veronika - Munkácsi Péter

Szellemitulajdon-jogi tárgyú viták az Európai Unió és az Amerikai Egyesült
Államok közötti transzatlanti gazdasági kapcsolatokban 2006 Iparjogvédelmi
és Szerzői Jogi Szemle 111. évf. 5. sz. p. 59-77

Faludi Gábor: Az adattár szerzői jogi védelme 2001 Iparjogvédelmi és Szerzői
Jogi Szemle 106.évf. 4.sz. <http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200108/faludi.html>
(Internet. 2007 február 20.)

Faludi Gábor: Az elektronikus kereskedelmi törvény valamint a szerzői és
iparjogvédelmi szabályok kapcsolata 2002 Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi
Szemle 107.évf. 5.sz.

http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200210/az_elektronikus.html, (Internet. 2007. február 22.)

Faludi Gábor: Az internetszolgáltatók felelőssége. Külföldi tételes jogi megoldások, példák a bírói gyakorlatból. Magyar Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Egyesület közleményei. 41. 2000. 99-110.

Gyenge Anikó: Alkotmányossági kérdések a szerzői jogban. In: Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle. 108. évf. 5. sz.

<http://www.hpo.hu/kiadv/ipsz/200310/01-gyenge.html>, (Internet. 2007. február 21.)

Google Books. http://en.wikipedia.org/wiki/Google_Books (2010. november 10.)

History of copyright. http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_copyright (Internet. 2007.február 23.)

Index: Google-keresésekben turkálna az USA 2006. január 20.
<http://index.hu/tech/jog/keres6973/> (Internet. 2007.április 10.)

Jogi Fórum 2006. január 23. <http://www.jogiforum.hu/hirek/13912> (Internet. 2007.március 10.)

Józsa Gábor :A számítógépes programok mint szellemi termékek védelmének lehetőségei és korlátai 2003 Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 108. évf. 1.sz. <http://www.mszh.hu/English/kiadv/ipsz/200302/04-jozsa-gabor.html> (Internet. 2007. február 21.)

Jukka Liedes: A szerzői jog időszerű kérdései az Európai Unióban és nemzetközi szinten 2006 Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle 111. évf. 6. sz. p. 23-39

Kárpáti János: Interjú Jászi Péterrel, MTI Washingtoni tudósítója, Washington, 2001. április 4. Jogi Fórum

<http://www.jogiforum.hu/interju/3> (Internet, 2007. február 19.)

Klicsu László: A szerzői jogok és hálózatok aktuális kérdései.

<http://www.mek.iif.hu> (Internet. 2007. február 21.)

A könyvkiadás adatai KSH 2005

<http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/kkiadas04.pdf> (Internet. 2007. február 21.)

Könyvtárak állománygyarapítási tanácsadó kiadványának jogi védelme. In:

Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle. 107. évf. 6.sz.

<http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200212/06-valogat.html> (Internet. 2007. február 25.)

Line, M. B. 2000. Az információs gazdaságban a könyvtárak az

információs szabadság és a kultúra bástyái. In: Tudományos és Műszaki

Tájékoztatás. <http://tmt.omikk.bme.hu> (Internet. 2007. február 25.)

Magyar Elektronikus Könyvtár. <http://www.mek.iif.hu> (Internet. 2007. február 27.)

Mezei Péter: A szerzői jog története a törvényi szabályozásig (1884:XVI.tc.).

<http://jesz.ajk.elte.hu/mezei19.html>(Internet. 2007. február 27.)

Mikszáth Kálmán: Az írói tulajdonról Nógrádi Lapok 1874,

<http://mek.oszk.hu/00900/00900/html/04.htm> (Internet. 2007. március 27.)

Moldován István: Az Internet kérdései és kihívásai a könyvtárak számára. In:

<http://www.mek.iif.hu> (Internet. 2007. február 27.)

Moldován István: Hungarológia és a Magyar Elektronikus Könyvtár
<http://www.ki.oszk.hu/3k/valcikkek/valcikkek0110/moldovan.html> (Internet.
2007. február 27.)

Neumann-Ház <http://www.neumann-haz.hu> (Internet. 2007.március 17.)

Pallósiné Toldi Márta: Miért nincs, ha van...? : korszerűtlen könyvtárkép és hiányzó terminusok a szerzői jogi törvényben. In: Könyvtári figyelő. 2000. 4. sz. 575-580. p.

Part Krisztina Katalin: A szerzői jogi szabályozás kialakulása Angliában, Németországban és az Egyesült Államokban 2006 Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle. 111. évf.4. sz. p. 140-154

A szerzői jog által védett anyagokhoz való hozzájutás közérdek
<http://mek.oszk.hu/html/irattar/ajanlas/pulman/szerzoijog.html> (Internet. 2007. február 15.)

A szerzői jog és jogdíj <http://www.mie.org.hu/fuzetek/jogdij.html#2c5> (Internet
2010. szeptember 13.)

Szerzői jog. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1999.

Szerzői jogi törvény/[a kommentárokat írta Ficsor Mihály]. Viva Média Holding, Budapest, 1999

Szinger András - Tóth Péter Benjamin: Gyakorlati útmutató a szerzői joghoz
kiadási adatok???

Statutum of Anna. http://en.wikipedia.org/wiki/Statute_of_Anne
(Internet. 2007. április 10.)

Tóth Péter Benjámín: A digitalizálás és a digitális közzététel szerzői jogi vonatkozásai 2004. szeptember 28. www.artisjus.hu (Internet. 2007.január 15.)

Tóth Péter Benjamin: Illegálisba mutató linkek.

http://www.index.hu/tech/jog/link_jog/ (Internet. 2007..január 15.)

Tóth Péter Benjamin 2002/B. A digitális könyvtár és a szerzői jog. In:

Iparjogvédelmi és szerzői jogi szemle. 107. évf. 3. sz.

http://www.mszh.hu/kiadv/ipsz/200206/a_digitalis.htm (Internet. 2007. február 19.)

Új Lehetőség a Google pay-per-actionnel

http://webisztan.blog.hu/2007/03/29/uj_lehetoseg_a_google_pay_per_actionnel
(Internet. 2007.március 18.)

Verebics János 1999. Leszünk az ördög zsákmányai? A "digitális vihar" és a szerzői jog. In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás. <http://tmt.omikk.bme.hu>
(Internet. 2007. február 18.)

Verebics János.: Szellemi tulajdon az információs társadalomban I.

In: <http://www.extra.hu/verebics/szjlTTK1.pdf> (Internet. 2007. február 24.)

Verebics János.: Elektronikus könyvtárak és a szerzői jog. In:

<http://www.extra.hu/verebics/ekvtr.html> (Internet. 2007. február 22.)

Verebics János: Internet a jog határán

<http://vmek.oszk.hu/01400/01401/01401.htm#cenzura> (Internet. 2007. február 22.)

2005-ös szerzői jogi törvény

<http://www.complex.hu/kzldat/t0500108.htm/t0500108.htm> (Internet 2010. október 22.)